

**AVTOMOBIL YO‘LLARIDAGI TRANSPORT VOSITALARI
HARAKATINI TARTIBGA SOLISH**

Yuldoshev Dilmurod Tura o‘g‘li

Toshkent davlat transport universiteti magistranti

dilmurodyuldoshev03@gmail.com

Tog‘ayev G‘olib Sharipovich

Toshkent davlat transport universiteti dotsenti, PhD

golibjon.togaev@mail.ru

Annotatsiya: Har yili har uchinchi yo‘l-transport hodisasi piyodalar to‘qnashuvi bilan bog‘liq. Asosiy sabablar, ular yo‘l harakati qoidalariga rioya qilmaslik, piyodalar o‘tish joylarining qoniqarsiz holati, tartibga solish elementlari yoki ularning yo‘qligi bilan tavsiflanadi. Tezida piyodalar o‘tish joylarini tasniflanishi, shuningdek, yo‘l harakati xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha chora-tadbirlar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: piyodalar o‘tish joylari, xavfsizlik, yo‘l-transport hodisalari, svetofor.

Kirish.

Yo‘l harakati qatnashchilarining ekologik xavfsizligi ko‘rsatkichi, shahar aholisining avtomobil transporti tomonidan chiqariladigan ifloslantiruvchi moddalar ta‘siriga bog‘liq. Ushbu ko‘rsatkich asosida piyodalar, yo‘lovchilar va jamoat va xususiy transport haydovchilari uchun atrof-muhit havosining sifati baholanadi. Avtomobillardan foydalanish darajasidagi o‘zgarishlar, shuningdek transport vositalari harakatlanishidan chiqadigan ifloslantiruvchi moddalar chiqindilarining kamayishini hisobga olgan holda yo‘llar atrofidagi daraxtlarning tozalash xususiyatlari, uglerod va azot oksidlarining konsentratsiyasiga etibor berish zarur. Transport oqimi harakatining sifati qulaylik darajasi, xizmat ko‘rsatish darajasi, ravon harakatlanish, haydash qulayligi va boshqalar bilan tavsiflanadi. Xizmat ko‘rsatish darajasi quyidagi omillar bilan tavsiflanadi: safarda sarflangan tezlik va vaqt, harakatdagi tanaffus, manevrlik erkinligi, xavfsizlik, haydash qulayligi, eksplutatsiya harajatlari. Bu ko‘rsatkichlarning barchasi bir-biriga bog‘liq: masalan, harakat intensivligi o‘zgarganda tezlik, xavfsizlik va harakatlanish qulayligi, manevrlik erkinligi va boshqalar o‘zgaradi.

Asosiy qism.

Harakatning intensivligi va tezligi operatsion harajatlarga, harakatlanish qulayligiga, harakat xavfsizligiga, safarda sarflangan vaqtga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Piyodalar harakatlanish davomida o‘rtacha ikki-uch marta yo‘lni

kesib o'tadilar, shuningdek, temir yo'l, suv yo'llari yoki boshqa tabiiy ob'ektlarni kesib o'tishlari kerak bo'lishi mumkin. Ularning harakatlanishida yo'llarni kesib o'tishda harakatlanish qulayligi va xavfsizligini ta'minlash asosiy vazifalarimizdan biri hisoblanadi. Shu sababli, tegishli o'tish joylarini to'g'ri loyihalash, qurish va rekonstruksiya qilish piyodalar yo'nalishlarini ishlab chiqishda asosiy e'tiborga olinishi kerak. Xavfsizlik oroli — qatnov qismini yoki yer usti o'tish joylarida yo'l (qatnov qismi) belgilari ustida joylashgan tuzilmani ifodalovchi va qatnov qismini kesib o'tishda piyodalarni to'xtatish uchun himoya elementi sifatida mo'ljallangan, harakatni tashkil qilishning texnik vositalarining bir turi. Xavfsizlik orolining mavjudligiga ko'ra qatnov qismi bilan bir sathdagi piyodalar o'tish joylari quyidagilarga bo'linadi:

xavfsizlik orolchasi mavjud bo'lmagan piyodalar o'tish joylari;

konstruktiv ravishda ajratilgan xavfsizlik oroli va piyodalar uchun to'g'ridan to'g'ri o'tish joylari;

konstruktiv ravishda ajratilgan xavfsizlik oroli va piyodalar uchun egri (Z shaklidagi) trayektoriyaga ega bo'lgan o'tish joylari.

Piyodalar uchun mo'ljallangan xavfsizlik orollar to'siqli (yo'l yuzasidan 0,15 m dan 0,18 m balandlikda) sifatida qurilishi va yo'ldan boshqa rangda bo'lishi kerak. Agar ular yetarlicha katta bo'lsa, bolalar yoki belgilarni yashirmaydigan past o'simliklar ekilishi mumkin. Ulardan diagonal uslub piyodalar oroli uchun ma'qul, chunki piyodalar qarama-qarshi harakatga qaratiladi (45 ° burchak piyodalarni burilish va ularning yo'nalishini uzaytirish o'rtasidagi mos muvozanatni ta'minlaydi) Z ko'rinishidagi dizayni ham foydalidir, chunki u tutqichlar uchun joy taklif qiladi va tor yo'llarda ko'proq piyodalarni ushlab turishi mumkin. Kirish va chiqish o'rtasidagi piyodalarning butun yo'lni bir harakatda kesib o'tishga harakat qilishini oldini olishda ham yordam beradi. Xavfsizlik orolchasida to'xtab turganda ushlagichlar bo'lishi kerak hamda panjara bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Ularning ikkalasi ham piyodalarni kesishma yoki chekka panduslardan o'tishga undaydi. Yo'l harakati xavfsizligini yaxshilash va yo'llarda, shu jumladan shaharlarning piyodalar o'tish joylarida, shuningdek umum foydalanuvdagi va shahar ko'cha yo'llarida baxtsiz hodisalarni kamaytirish uchun harakatni tartibga solishning texnik vositalaridan foydalaniladi. Yo'l harakatini boshqarishning texnik vositalari: harakat xavfsizligini ta'minlash va yo'l o'tkazuvchanligini oshirish uchun yo'llarda qo'llaniladigan qurilmalar, inshootlar va tasvirlar majmuasi. Eng keng tarqalgan jihozlash elementlariga quyidagilar kiradi: yo'l harakati qatnashchilarini xabardor qilish, vizual yo'naltirish va harakatni boshqarishning texnik vositalari kiradi.

Yo'l belgi: yo'l harakati ishtirokchilariga yo'l sharoitlari va harakat

rejimlari, aholi punktlari va boshqa ob'ektlarning joylashuvi haqida ma'lumot beruvchi belgilar yoki yo'l chiziqlari bilan harakatni tashkil qilishning texnik vositasi.

Quyosh elektr stantsiyalarida LED yo'l belgilari.

Yo'l chiziqlari: yo'lning qatnov qismidagi chiziqlar, yozuvlar va boshqa belgilar, sun'iy inshootlar va yo'l infratuzilmasi elementlari yo'l ishtirokchilariga yo'l bo'lagida harakatlanish sharoitlari va usullari to'g'risida ma'lumot beradi.

Yo'l svetofori: yoritish moslamasi transport vositalari va piyodalarning harakatlanishini tartibga solish uchun ishlatiladi. Masalan, svetoforlarning yangi turlari paydo bo'lmoqda.

Muammo: avtomobil yo'llaridagi tirbandliklarni kamaytirish hamda yo'l yoqasidagi transport vositalari harakatini, piyodalar yo'lakchasi va velosipedchilar yo'lagidagi harakatni tartibga solish.

Sabab: svetoforlarning o'zaro bog'lanmaganligi va yo'l yoqasidagi qurilish ishlari kabi bir qator omillar tirbandliklarni keltirib chiqaradi. Qolaversa, yo'l yoqasida noto'g'ri joylashtirib ketilgan transport vositalari ham tirbandliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ba'zi yo'l yoqalarida avtomobillar 90 ° burchak ostida, kamdan – kam joylarda 60 ° yoki 70 ° burchak ostida, ba'zida to'g'ri chiziq ostida joylashtiriladi.

Taklif: avtomobil yo'llari yoqasida to'xtab turadigan avtomobillarni 45 ° burchak ostida parkovkalash tizimini joriy etish maqsadga muvofiq.

Agar yo'l yoqasida to'xtab turgan avtomobillar ma'lum bir burchak ostida joylashtirilsa, avtomobillar yo'l yoqasida joylashtirish jarayonida yo'lning qatnov qismiga chiqib ketib, boshqa transport vositalariga halaqit bermaydi va shu bilan bir qatorda ko'proq avtomobillar yoki boshqa transport vositalari joylashtirishiga imkon beradi.

REFERENCES

1. I. Sadikov, F. Tursunboev, A. Djumaev, and T. Pulatova, "Around Roads and Recreation Areas-Reducing Environmental Damage to Vehicles through Greening in Accordance with Environmental Landscape," AIP Conf. Proc., vol. 2432, no. June, 2022, doi: 10.1063/5.0089600.
2. T. A. A. Tursunboyev Farruh Abdusalimovich, Sadikov Ibrohim Salikhovich, Djumayev Abdusalom Gapparovich, "Road design requirements for recreational zones," Solid State Technol., vol. 64, no. 2, pp. 8188-8200, 2021, [Online]. Available: <http://solidstatetechnology.us/index.php/JSST/article/view/11240>
3. <https://nzta.govt.nz/assets/resources/pedestrian-planningguide/docs/chapter-15.pdf>

4. Якубович И.А. Проблемы и перспективы развития автотранспортного комплекса // I Всероссийская научно-практическая (заочная) конференция с международным участием. Магадан: СВГУ, 2011. С. 300.
5. Пугачев И.Н. Организация и безопасность движения: учебное пособие. Хабаровск: Хабар. гос. техн. ун, 2004. 232 с.